

логистическим подходам к управлению грузопотоками. С возможностью управления грузопотоками необходимо увязывать инвестиционное и производственное планирование работы морских транспортных предприятий.

Наиболее сложной остается проблема сбалансированности финансовых результатов каждого оператора и емкости рынка в целом. Поэтому при любом уровне конкуренции важно соблюдение требований рентабельности сектора рынка. Этим предопределяется и эластичность модели управления развитием на основе диагностики структуры бизнес-плана отдельных морских транспортных предприятий, занимающих параллельные ниши фрахтового рынка.

Формируются две группы взаимодействия: независимые решения и взаимосвязаны:

1) акцент должен смещаться к управлению финансовым состоянием фирмы;

2) важнейшим становится – выбор приоритета по критерию лидерства системы в пределах расчетного этапа жизненного цикла.

Литература

1. Внедрение сбалансированной системы показателей / [пер. с нем. В. Толкача, С. Данишевич, М. Гавриша]. – М. : Альпина Бизнес Букс. (Сер. “Модели менеджмента ведущих корпораций”). – 2006. – 478 с.
2. Самуэльсон П. А. Экономика / П. А. Самуэльсон, В. Д. Нордхаус ; пер. с англ. О. Л. Пелявского. – [Изд. 18-е]. – М. : Издательский дом “Вильямс”, 2007. – 1360 с.
3. Хейне П. Экономический образ мышления / П. Хейне, П. Боутке, Д. Причитко ; пер. с англ. Т. А. Гуреш. – [Изд. 10-е]. – М. : Издательский дом “Вильямс”, 2005. – 544 с.
4. Семенов А. И. Логистика. Основы теории / А. И. Семенов, В. И. Сергеев. – СПб. : Союз, 2001. – 544 с.
5. Аткинсон Э. А. Управленческий учет / [Э. А. Аткинсон, Р. Д. Банкер, Р. С. Каплан, М. С. Янг] ; пер. с англ. А. Д. Рахубовского. – [Изд. 3-е]. – М. : Издательский дом “Вильямс”, 2005. – 878 с.
6. Кругман П. Р. Международная экономика / П. Р. Кругман, М. Обстфельд ; пер. с англ. В. Кузина. – [Изд. 5-е] – СПб. : Питер, 2003. – 832 с.
7. Дамодаран А. Инвестиционная оценка : Инструменты и техника оценки любых активов / А. Дамодаран ; пер. с англ. Д. Липинского. – М. : Альпина Бизнес Букс, 2004. – 1342 с.
8. Портер М. Конкурентная стратегия : Методика анализа отраслей и конкурентов / М. Портер ; пер. с англ. И. Минервина. – [Изд. 2-е]. – М. : Альпина Бизнес Букс, 2006. – 454 с.
9. Долан Р. Дж. Эффективное ценообразование / Р. Дж. Долан, Г. Саймон – М. : Экзамен, 2005. – 416 с.

УДК 65.012.12

К. В. КОКУРА

Східноукраїнський національний університет ім. В. Даля

ФОРМУВАННЯ КЛАСТЕРІВ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА, ЩО ЗДІЙСНЮЄ ДІЯЛЬНІСТЬ НА МІЖНАРОДНОМУ РИНКУ

Обґрунтовано доцільність використання кластерного аналізу для оцінки конкурентних переваг промислового підприємства, що здійснює діяльність на міжнародному ринку. Визначено етапи кластеризації конкурентних переваг промислового підприємства при здійсненні діяльності на міжнародному ринку.

The author gives reasons for the expediency of the use of cluster analysis for the estimation of competitive advantages of an industrial enterprise which works on the international market. The stages of clusterization of competitive advantages of an industrial enterprise on the international market are determined.

Постановка проблеми. Поглиблення глобалізаційних та інтеграційних процесів у сучасному світовому суспільстві зумовило поширення економічної кризи на всі країни, не залежно від рівня їх розвитку. При розповсюдженні наслідків економічної кризи у всі сфери економіки України найбільших втрат зазнав реальний сектор. Саме від активізації промисловості залежить підйом інших галузей та економіки країни в цілому. Питання формування міжнародної конкурентоспроможності промислових підприємств завжди є дуже важливими, але в період світової економічної кризи, вони набувають першочергової значущості. У цьому зв'язку, доцільно звернутися до одного із найбільш поширених та перспективних підходів у сучасній економічній науці – кластерного. Поширення використання даного підходу, з одного боку, відбувається завдяки виникненню нової теорії міжнародної торгівлі, якою стала теорія кластерів М. Портера. З іншого боку, застосування кластерного аналізу не лише в економіці, але й в інших суспільних та природних науках, пов'язано із технічним прогресом, завдяки якому з'явилася можливість обробляти величезні масиви даних.

Аналіз попередніх досліджень. Актуальність використання кластерного підходу обґрунтована сьогодні в науковій літературі. Так, наприклад, Н. Каніщенко підкреслює важливу роль кластерів в системі націо-

нальної конкурентоспроможності [1]. С. Соколенко також пов'язує перспективи підвищення конкурентоспроможності економіки України із кластерами [2]. М. Войнаренко обґрунтовує значущість кластерів щодо зростання конкурентоспроможності регіонів [3]. А. В. Демідіон досліджує формування кластерних територіально-виробничих систем в будівельному комплексі України [4]. Не дивлячись на розповсюдженість використання кластерного підходу в науці, дедалі залишаються не розвинутими теоретичні положення використання даного підходу для аналізу внутрішнього середовища підприємства, зокрема, при формуванні конкурентних переваг.

Метою статті є розробка теоретичних положень щодо формування кластерів конкурентних переваг промислового підприємства, що здійснює діяльність на міжнародному ринку.

Виклад основного матеріалу. Термін “кластер”, який використовується у багатьох науках, в перекладі з англійської мови означає “скупчення”. В економіці поняття кластеру використовується досить часто, але дедалі не існує загально прийнятого визначення даного терміну. Наприклад, М. Войнаренко та співавтори надають таке визначення кластеру як економічної категорії: “Кластер – це територіально-галузеве добровільне об'єднання підприємств, що тісно співпрацюють з науковими установами і органами місцевої влади з метою підвищення конкурентоспроможності власної продукції та економічного зростання регіону” [5]. За думкою С. Соколенка, “кластер – це новий ефективний спосіб і система взаємодії, постійного ділового спілкування територіально й економічно споріднених учасників виробничого процесу заради отримання кожним із них підсумкового синергетичного комерційного результату” [2]. Науковці вважають, що за суттю кластер являє собою мережу незалежних виробничих і сервісних фірм (включаючи їх постачальників), творців технологій і ноу-хау (університети, науково-дослідні і проектні інститути, інжинірингові компанії), пов'язаних ринкових інститутів (брокери, консультанти) і споживачів, які взаємодіють між собою в рамках єдиного ланцюжка створення вартості і, як правило, мають географічну близькість [6].

В. Федоренко та співавтори відмічають, що розвиток кластера залежить від наявності конкурентних переваг, до яких належать такі: вигідне географічне положення, доступ до сировини, наявність спеціалізованих кадрових ресурсів, наявність постачальників комплектуючих і зв'язаних послуг, наявність спеціалізованих навчальних закладів і дослідних організацій, наявність необхідної інфраструктури тощо [6]. Але кластери, у свою чергу, також надають численні конкурентні переваги підприємствам, які до них входять.

Використання кластерного підходу здійснюється за допомогою його основного інструменту – кластерного аналізу. Кластерний аналіз дозволяє із сукупності елементів за встановленими критеріями виділити окремі кластери. Про поширеність використання кластерного аналізу у сучасній економічній науці свідчать публікації багатьох вчених. Так, наприклад, Л. Корчевська [7] використовує цей метод для оцінювання трудового потенціалу країни на підставі багатьох показників.

О. Волкова та О. Носач застосували кластерний аналіз для дослідження регіональних ринків праці України та здійснили групування регіонів за рівнем розвитку регіональних ринків праці [8].

О. Шніпко розробив методологію діагностики регіональних і галузевих мезо-економічних систем та запропонував алгоритм кластеризації даних систем за рівнем їхньої здатності до протидії загрозам [9].

О. Волкова, О. Носач надають таке визначення: “Кластерний аналіз є сукупністю методів класифікації багатовимірних спостережень, основною метою якого є розподіл сукупності вхідних даних на однорідні групи так, щоб об'єкти всередині групи були подібними між собою, а об'єкти різних груп різнилися між собою” [8].

О. Тоцька відмічає, що основним призначенням кластерного аналізу є розбиття множини об'єктів на однорідні підмножини так, щоб кожен об'єкт належав тільки одній підмножині, і щоб об'єкти, які належать одному кластеру, були подібними, а об'єкти, які належать різним кластерам, були різнорідними [10].

Л. Корчевська вважає основними перевагами кластерного аналізу його здатність використовувати велику кількість ознак при порівнянні об'єктів між собою, поділити їх на групи, дати їм якісну оцінку, а результати аналізу представити в зручній наочній формі [7].

Кластеризація являє собою процедуру, при якій той чи інший тип даних перетворюється на дані про кластери. Використовуються численні типи таких перетворень, наприклад, розрахування евклідових відстаней між строками багатомірної матриці, розрахування кореляцій або коваріацій між стовбцями матриці, розрахування міри пересічення тощо [11].

Доцільність використання кластерного аналізу для оцінки конкурентних переваг промислового підприємства обумовлюється необхідністю визначення його готовності до реалізації стратегії, яку диктує стан міжнародного ринку. Кластерний аналіз надає можливість виділити набір конкурентних переваг промислового підприємства, який більше відповідає тій чи іншій стратегії міжнародної конкурентоспроможності промислового підприємства. Як показали дослідження підприємств машинобудівної галузі Луганської області [12], найкращі результати досягаються за умов збігу стратегії, використання якої потребує міжнародний ринок, та стратегії, впровадження якої обумовлюється внутрішнім середовищем, тобто наявними конкурентними перевагами.

Проведення кластерного аналізу конкурентних переваг промислового підприємства, що здійснює діяльність на міжнародному ринку, можна представити у декілька етапів, як надано на рис. 1.

На першому етапі необхідно встановити перелік конкурентних переваг промислового підприємства за джерелами їх формування. З цією метою доцільно використовувати експертні оцінки, при цьому у якості експертів мають виступати керівники основних підрозділів промислового підприємства. Надалі результати анкетування аналізуються та формується загальний перелік наявних конкурентних переваг промислового підприємства.

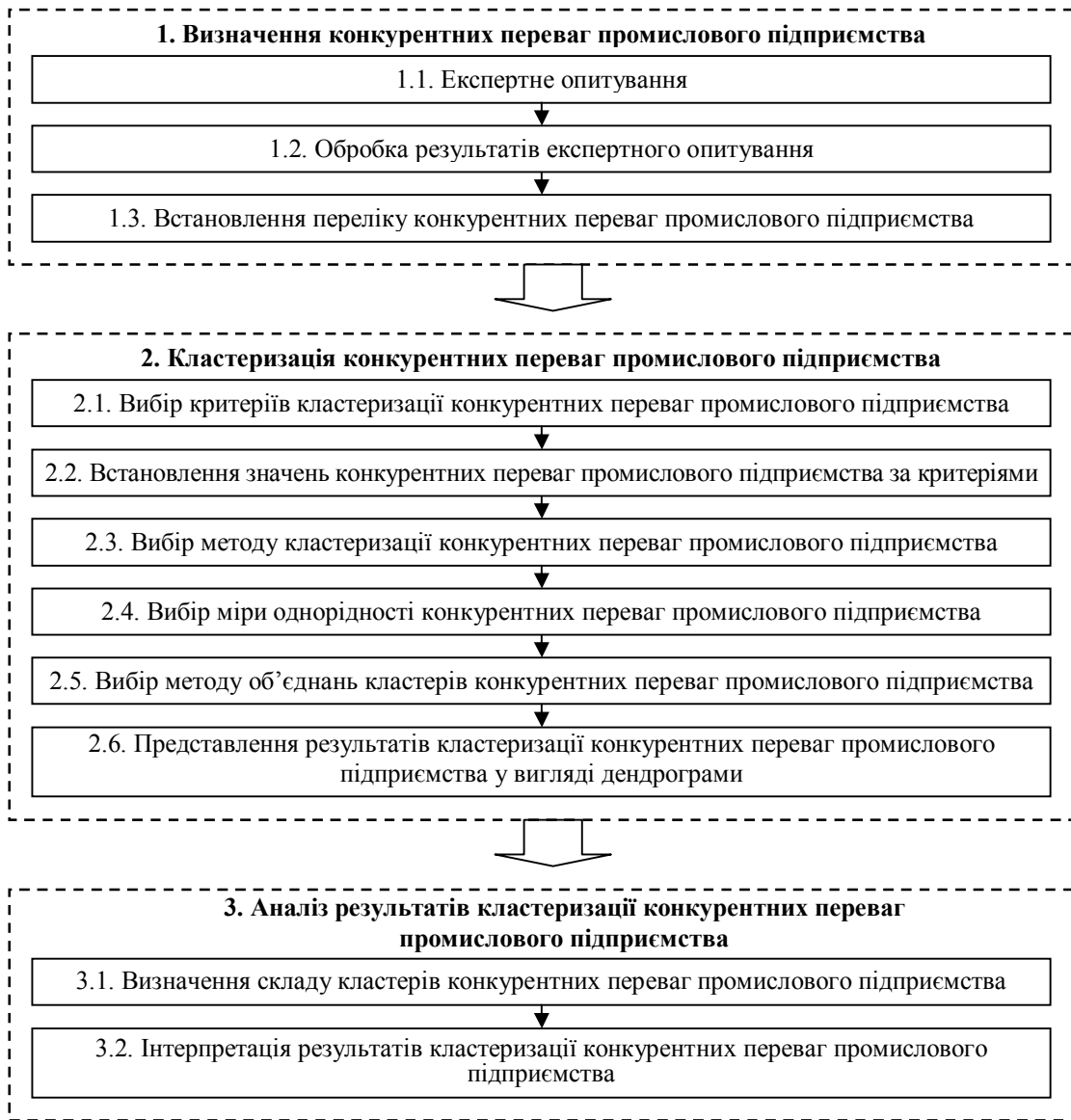

Рис. 1. Алгоритм кластеризації конкурентних переваг промислового підприємства, що здійснює діяльність на міжнародному ринку

На початку другого етапу кластерного аналізу необхідно встановити критерії кластеризації конкурентних переваг, які мають відповідати цілям аналізу. Як критерії оцінки конкурентних переваг промислового підприємства можуть бути використані такі: ефективність, стійкість, інноваційність, унікальність тощо. Після визначення критеріїв кластеризації конкурентних переваг за допомогою експертних оцінок або за даними бухгалтерського та управлінського обліку встановлюються значення конкурентних переваг за критеріями.

Подальше проведення кластерного аналізу конкурентних переваг промислового підприємства передбачає вибір методу кластеризації. Науковці виділяють ієрархічні та неієрархічні методи кластеризації даних [1, 13]. Найчастіше в соціальних та економічних науках використовується метод ієрархічної класифікації, сутність якого полягає у поступовому об'єднанні менших кластерів у більші, або розподілі більших кластерів на менші, виходячи із певної міри однорідності або відстані між ними. Основною перевагою методу ієрархічної кластеризації даних є його наглядність, яка досягається за рахунок побудови дендрограм. Під дендрограмою розуміють деревовидну діаграму, яка має n рівнів, кожний із яких відповідає одному із кроків процесу послідовного укрупнення кластерів [1].

Науковці відмічають, що найбільш складною задачею класифікації, у тому числі і за допомогою кластерного аналізу, є визначення міри однорідності об'єктів [13]. У кластерному аналізі використовуються такі міри однорідності об'єктів: евклідова відстань, квадрат евклідової відстані, узагальнена ступенева відстань, відстань Чебишева, манхеттенська відстань [1]. Важливим етапом кластерного аналізу є також здійснення вибору методу об'єднання кластерів. Існує багато методів об'єднання кластерів, до яких належать такі: метод найближчого сусіда (одиначного зв'язку), дальнього сусіда (повного зв'язку), зважене попарне середнє, незважений центроїдний метод, зважений центроїдний метод, метод Варда [1, 13].

На останньому етапі кластеризації конкурентних переваг промислового підприємства відбувається побудова дендрограми, встановлюється склад кластерів та інтерпретуються результати кластерного аналізу. На дендрограмі наочно зображені кластери конкурентних переваг, які характеризуються найбільш подібними ознаками. Результати кластерного аналізу є підґрунтям для прийняття багатьох управлінських рішень, зокрема, щодо впровадження конкурентних переваг, вибору найбільш пріоритетних напрямів діяльності підприємства, встановлення стратегії розвитку підприємства тощо.

Висновки. Конкурентні переваги промислового підприємства, яке здійснює діяльність на міжнародному ринку, підвищують його конкурентоспроможність у тому випадку, якщо вони спрямовані на довгострокову перспективу, відповідають обраній стратегії та створюють ефект синергії. Впровадження всіх можливих конкурентних переваг не є доцільним, тому що потребує від промислового підприємства додаткових витрат і, таким чином, знижує його міжнародну конкурентоспроможність. Кластерний аналіз дозволяє визначити набір найбільш ефективних конкурентних переваг, які необхідно впроваджувати та розвивати, а також встановити конкурентні переваги, від впровадження яких доцільно відмовитися.

Література

1. Канищенко Н. Кластери в системі національної конкурентоспроможності / Н. Канищенко // Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка. – 2006. – № 85. – С. 14–16.
2. Соколенко С. Проблеми і перспективи посилення конкурентоспроможності економіки України на основі кластерів / С. Соколенко // Економіст. – 2008. – № 10. – С. 31–35.
3. Войнаренко М. П. Формування інноваційно-інвестиційної політики регіонів України на засадах кластерних технологій / М. П. Войнаренко // Вісник Хмельницького національного університету. – 2008. – № 3, Т. 1(109). – С. 263–266.
4. Демідіон В. О. Формування кластерних (мережених) територіально-виробничих систем в будівельному комплексі України / В. О. Демідіон, І. В. Огородник // Формування ринкових відносин в Україні. – 2006. – № 1(56). – С. 116–121.
5. Войнаренко М. П. Концепція кластерів шлях до відродження виробництва на регіональному рівні / М. П. Войнаренко // Економіст. – 2000. – № 1. – С. 29–33.
6. Федоренко В. Г. Концепція кластерної політики в Україні / В. Г. Федоренко, А. М. Тугай, А. Ф. Гойко, В. Б. Джабейло // Економіка та держава. – 2008. – № 11. – С. 5–15.
7. Корчевська Л. О. Якісна оцінка трудового потенціалу країн на основі кластерного аналізу / Л. О. Корчевська // Актуальні проблеми економіки – 2006. – № 2(56). – С. 188–193.
8. Волкова О. В. Результати кластерного аналізу регіональних ринків праці України / О. В. Волкова, О. Б. Носач // Формування ринкових відносин в Україні. – 2006. – № 11(66). – С. 105–112.
9. Шніпко О. С. Алгоритм кластеризації мезо-економічних систем за рівнем їхньої здатності до протидії загрозам / О. С. Шніпко // Формування ринкових відносин в Україні. – 2006. – № 6(61). – С. 3–13.
10. Тоцька О. Л. Кластерний аналіз основних продовольчих товарів / О. Л. Тоцька // Регіональна економіка – 2007. – № 2. – С. 260–269.
11. Классификация и кластер / ред. Дж. Вэн Райзен. ; пер. з англ. П. П. Кольцова, под ред. Ю. И. Журавлева. – М. : Мир, 1980. – 205 с.
12. Кокура К. В. Обґрунтування вибору стратегії при формуванні міжнародної конкурентоспроможності промислового підприємства / К. В. Кокура // Вісник Хмельницького національного університету. – 2009. – № 4, Т. 1(133). – С. 153–156.
13. Калинина В. Н. Введение в многомерный статистический анализ : учеб. пособие / В. Н. Калинина, В. И. Соловьев. – М. : ГУУ, 2003. – 66 с.

УДК 009.12:666.94:339.9

Д. Є. САЛАВЕЛІС

Одеський державний економічний університет

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ПОТЕНЦІАЛУ ЦЕМЕНТНОГО ВИРОБНИЦТВА В КРАЇНАХ СВІТУ

Стаття присвячена актуальному питанню оцінки стану і перспектив конкурентоспроможності потенціалу цементного виробництва в країнах світу та висвітлює результати спостереження за конкурентоспроможністю потенціалу виробників цементу у глобальному світовому просторі.

The article is devoted the pressing issued of estimation of the state and prospects of competitiveness of potential of cement production in the countries of the world and lights up the results of looking after the competitiveness of potential of producers of cement in global outer space.